

Đuro Krišto, ŽUPA TREBINJA (TREBIMLJA)
Povijesno etnografski prikaz - život, korjeni, običaji,
izd. Župa sv. Petra (Dubrave Hrid), Dubrovnik 1999., 304 str.

U nizu monografija crkvenih župa s područja Hercegovine, početkom 2000. god., pojavila se i ova o župi Trebinji (Trebimlji) u Popovu autora Đure Krišto, povremenog suradnika i našeg časopisa. Do sada, posve neopravданo, nije bilo osvrta na nju u znanstvenoj periodici. To činimo ovom prilikom u časopisu *Hercegovina* kao najprimijerenijem za ovu tematiku.

Knjiga je nastala kao plod višegodišnjeg autorova istraživanja relevantne povijesne građe, prikupljanjem lokalne tradicije, poznavanjem terena, te vlastitih doživljaja i spoznaja kada je riječ o najbližoj prošlosti zadanih prostora.

Monografija je sadržajno kompleksnog tipa. Pored povijesti u užem smislu, kao okvira, ona zahvaća totalitet življjenja na tom prostoru: društvenu strukturu, gospodarske aktivnosti, vjerski život, kulturno stvaralaštvo, običaje i drugo. Pojednostavljeni rečeno ona je svjedočenje o ljudima tog prostora u svim elementima njihovog očitovanja.

Sadržajno je knjiga podijeljena u tri veće cjeline, koje su analitički razradene u više manjih jedinica. U uvodnoj riječi autor obrazlaže svoje porive i nakane odlučivši se pisati o svom užem zavičaju. Nakon toga slijede tri glavna odjeljka knjige kojima se najavljuje i njezin sadržaj:

1. *Povijesni prikaz - Od Ilira do Domovinskog rata,*
2. *Neke spoznaje o nama - Naši korjeni i*
3. *Simbioza kamena i života - Život i običaji.*

U prvoj cjelini, *Od Ilira do Domovinskog rata* (str. 9-88), autor donosi pregledno i u sažetom obliku više najbitnijih tematskih cjelina za tako dugo vremensko razdoblje (prapovijest, rimska doba, srednji vijek, turska vladavina, austrijsko doba, stara Jugoslavija, NDH, druga Jugoslavija, Domovinski rat).

Povijesna poglavlja bliže našem vremenu sve su bogatija činjenicama, te su utoliko, kao sadržaj, i vrjednija. Posebno su zanimljivi dijelovi koji

se odnose na kulturne preostatke, crkvene objekte, svećenstvo, Hercego-vački ustanak 1875. god., Prvi i Drugi svjetski rat i njihove posljedice na ovom prostoru sa statistikom zločina od 180 žrtava na ovom malom prostoru. Razdoblje od 1945. do 1990. god. označeno je kao vrijeme *pasivne rezistencije*, ali i zbog općeg napretka u svijetu i vrijeme preobražaja s pozitivnim i negativnim posljedicama. Poseban osvrt dat je na Domovinski rat, na stradanja ljudi i materijalnih dobara.

Na kraju ovog poglavlja donijeti su i statistički podaci o kretanju pučanstva na ovom prostoru od austrijskih popisa 1879., 1885., 1895. i 1910. do popisa 1981. god., čime se jasno ocrtava demografska slika ovog prostora. Kao prilog uz ovaj je dio monografije i *Popis župnika župe Trebimlja*. Dat je i kratak pregled pismenosti i školstva s popisom učitelja u školama na Trebimlji, u Veljoj Medji i na Cicrini.

Drugoj većoj cjelini, *Neke spoznaje o nama - Naši korijeni* (str. 89-246), autor je poklonio najveći dio prostora u monografiji. To je ujedno njezin i najvrjedniji i najzanimljiviji dio. Temeljem matičnih knjiga (vjenčanih i kršćenih) župe Trebimlje i sačuvane predaje donosi veoma iscrpan i dokumentiran prikaz rodova u naseljima župe Trebimlja od početka 18. st. U samom uvodu u ovu temu navodi 88 rodova koji su dijelom u prošlosti obitavali, a mnogi i sada obitavaju na prostoru ove župne zajednice. Prikaz razvoja rodova donio je po pojedinim naseljima (Brijeg, Glavaši, Milići, Donja Trebimlja, Dužica, Zagorac, Turkovići, Trnčina, Prijevor, Planjak, Brestica, Rupni Do, Gajic, Paraunići, Velja Medja) župe Trebimlje. Pored matica župe Trebimlje (1708.-1748.) posredstvom literature koristio je i podatke iz matica dubrovačkih župa Grad, Pile i Gruž.

Uzgredno bilježi i podatke o *Najbližim susjedima*: za rodove u župi Ravno u naseljima Ravno, Belinići, Čvaljina, Češljari, Golubinac, Kijev Dol i Orahov Dol, koje zbog dodira i ženidbenih i drugih veza nalazi u spomenutim maticama. Na isti način postupa i s podacima koje nalazi za rodove u Primorju, u najbližim naseljima Čepikuće, Mravinica, Podgora, Trnova i Trnovica s kojima su žitelji Trebimlje bili u stalnim dodirima i bili upućeni jedni na druge.

Osim spomenutoga donosi i pregled vjenčanja i kršćenja po rodovima za razdoblje od 1708. do 1748. god. Ukazao je pregledno i na lokalne (unutrašnje) migracije na relaciji pojedinih sela u župi, te susjednoj župi Ravno i obližnjim selima u Primorju. Na kraju ovog odjeljka donosi se i genealoška osnova razvitka rodova u prvoj polovici 18. st.

Treći odjeljak knjige pod simboličnim naslovom *Simbioza kamena i života* jest upravo opis življenja, privređivanja i običaja ljudi tog prostora od najjednostavnijih do suvremenih oblika. Tu se govori o mnogim

sastavnicama života: o kućnoj zajednici i obitelji, o identitetu i nadimku kao njegovoj dopuni i bližoj odrednici, stanovanju, prehrani, odjeći i obući, folklorno-glazbenoj tradiciji, zanimanju i privređivanju, uzgoju i prehrani stoke, sredstvima za rad; zatim svadbenim, božićnim, korizmenim i uskrsnjim običajima, o radostima rođenja i žalostima umiranja.

Na kraju donosi pregled znanstvene literature i izvorne građe korištene pri pisanju ove vrijedne i faktografski dokumentirane i pouzdane monografije. Uvidom u njezin sadržaj možemo je definirati kao povjesno, demografsko i etnografsko-etnološko djelo. Pisana na temelju egzaktnih činjenica ova je knjiga ujedno i znanstveno djelo, doprinos ne samo poznavanju određene mikro sredine u okviru župne zajednice već i za šire okružje Hercegovine i Primorja.

mr. Tomislav ANĐELIĆ